
Annapurna Upanishad

అన్నపూర్ణోపనిషత్

Document Information

Text title : Annapurna Upanishad

File name : annapurnaupan.itx

Category : upanishhat, svara, devii, annapUrNA, devI

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic tradition

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : 70 / 108; Atharva Veda - Samanya upanishad

Latest update : August 9, 2000

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 16, 2023

sanskritdocuments.org

అన్నపూర్ణోపనిషత్

సర్వాపహ్నావసంసిద్ధబ్రహ్మమాత్రతయోజ్జ్వలమ్ ।
త్రైపదం శ్రీరామతత్త్వం స్వమాత్రమితి భావయే ॥
ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః ॥ భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ॥
స్థిరైరక్షైస్తుష్టవాః సప్తనూభిః ॥ వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥
స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ॥ స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ॥
స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః ॥ స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥
హరిః ఓం నిదాఘా నామ యోగీంద్ర ఋభుం బ్రహ్మవిదాం వరమ్ ।
ప్రణమ్య దణ్ణవదూభమావుత్థాయ స పునర్మునిః ॥ ౧ ॥
ఆత్మతత్త్వమనుబ్రూహిత్యేవం పప్రచ్ఛ సాదరమ్ ।
కయోపాసనయా బ్రహ్మన్నీదృశం ప్రాప్తవానసి ॥ ౨ ॥
తాం మే బ్రూహి మహావిద్యాం మోక్షసామ్రాజ్యదాయినీమ్ ।
నిదాఘ త్వం కృతార్థోఽసి శృణు విద్యాం సనాతనీమ్ ॥ ౩ ॥
యస్యా విజ్ఞానమాత్రేణ జీవన్ముక్తో భవిష్యసి ।
మూలశృంగైః మధ్యస్థా బిన్దనాదకలాశ్రయా ॥ ౪ ॥
నిత్యానన్దా నిరాధారా విఖ్యాతా విలసత్కచా ।
విష్టవేశీ మహాలక్ష్మీః కామస్తారో నతిస్తథా ॥ ౫ ॥
భగవత్యన్నపూర్ణేతి మమాభిలషితం తతః ।
అన్నం దేహి తతః స్వాహా మన్తసారేతి విశ్రుతా ॥ ౬ ॥
సప్తవింశతి వర్ణాత్మా యోగినీగణసేవితా ॥ ౭ ॥
ఐం హ్రీం సౌం శ్రీం క్లీమోన్నమో భగవత్యన్నపూర్ణే
మమాభిలషితమన్నం దేహి స్వాహా ।

ఇతి పిత్రోపదిష్టోఽస్మి తదాదినియమః స్థితః ।
 కృతవాన్స్వాశ్రమాచారో మన్త్రానుష్ఠానమన్వహమ్ ॥ ౮ ॥
 ఏవం గతే బహుదినే ప్రాదురాసీన్మమాగ్రతః ।
 అన్నపూర్ణా విశాలాక్షీ స్మయమానముఖామ్బుజా ॥ ౯ ॥
 తాం దృష్ట్వా దణ్ణవద్భూమౌ నత్వా ప్రాజ్ఞులిరాస్థితః ।
 ఆహో వత్స కృతార్థోఽసి వరం వరయ మా చిరమ్ ॥ ౧౦ ॥
 ఏవముక్తో విశాలాక్ష్యా మయోక్తం మునిపుంగవ ।
 ఆత్మతత్త్వం మనసి మే ప్రాదుర్భవతు పార్వతి ॥ ౧౧ ॥
 తథైవాస్థితి మాముక్త్యా తత్రైవాన్తరథీయత ।
 తదా మే మతిరుత్పన్నా జగద్వైచిత్ర్యదర్శనాత్ ॥ ౧౨ ॥
 భ్రమః పఞ్చవిధో భాతి తదేవేహ సముచ్యతే ।
 జీవేశ్వరో భిన్నరూపావితి ప్రాథమికో భ్రమః ॥ ౧౩ ॥
 ఆత్మనిష్ఠం కర్తుగుణం వాస్తవం వా ద్వితీయకః ।
 శరీరత్రయసంయుక్తజీవః సగ్గీ తృతీయకః ॥ ౧౪ ॥
 జగత్కారణరూపస్య వికారీత్వం చతుర్థకః ।
 కారణాద్భిన్నజగతః సత్యత్వం పఞ్చమో భ్రమః ।
 పఞ్చభ్రమనివృత్తిశ్చ తదా స్ఫురతి చేతసి ॥ ౧౫ ॥
 బిమ్బప్రతిబిమ్బదర్శనేన భేదభ్రమో నివృత్తః ।
 స్ఫటికలోహితదర్శనేన పారమార్థికకర్తృత్వభ్రమో నివృత్తః ।
 ఘటమతాకాశదర్శనేన సగ్గీతిభ్రమో నివృత్తః ।
 రజ్జుసర్పదర్శనేన కారణాద్భిన్నజగతః సత్యత్వభ్రమో నివృత్తః ।
 కనకరుచకదర్శనేన వికారీత్వభ్రమో నివృత్తః ।
 తదాప్రభృతి మచ్ఛిత్తం బ్రహ్మీకారమభూత్స్వయమ్ ।
 నిదాఘ త్వమపీతం హి తత్త్వజ్ఞానమవాప్నుహి ॥ ౧౬ ॥
 నిదాఘః ప్రణతో భూత్వా ఋభుం పప్రచ్ఛ సాదరమ్ ।
 బ్రూహి మే శ్రద్ధధానాయ బ్రహ్మవిద్యామనుత్తమామ్ ॥ ౧౭ ॥
 తథేత్యాహ ఋభుః ప్రీతస్తత్త్వజ్ఞాం వదామి తే ।
 మహాకర్తా మహాభోక్తా మహాత్యాగీ భవానఘ ।

స్వస్వరూపానుసన్ధానమేవం కృత్వా సుఖీ భవ ॥ ౧౮ ॥

నిత్యోదితం విమలమాద్యమనతరూపం

బ్రహ్మస్మి నేతరకలాకలనం హి కించిత్ ।

ఇత్యేవ భావయ నిరజ్ఞానతాముపేతో

నిర్వాణమేహి సకలామలశాస్త్రవృత్తిః ॥ ౧౯ ॥

యదిదం దృశ్యతే కించిత్తన్నాస్తీతి భావయ ।

యథా గన్ధర్వనగరం యథా వారి మరుస్థలే ॥ ౨౦ ॥

యత్తు నో దృశ్యతే కించిద్యన్ను కించిదివ స్థితమ్ ।

మనఃషష్ఠేన్ద్రియాతీతం తన్మయో భవ వై మునే ॥ ౨౧ ॥

అవినాశి చిదాకాశం సర్వాత్మకమఖణ్ణితమ్ ।

నీరస్యం భూరివాశేషం తదస్మితి విభావయ ॥ ౨౨ ॥

యదా సంక్షీయతే చిత్తమభావాత్స్వన్నభావనాత్ ।

చిత్సామాన్యస్వరూపస్య సత్తాసామాన్యతా తదా ॥ ౨౩ ॥

నూనం చైత్యాంశరహితా చిద్యదాత్మని లీయతే ।

అసద్నూపవదత్యచ్ఛా సత్తాసామాన్యతా తదా ॥ ౨౪ ॥

దృష్టిరేషా హి పరమా సదేహాదేహయోః సమా ।

ముక్తయోః సంభవత్యేవ తుర్యాతీతపదాభిధా ॥ ౨౫ ॥

వ్యుత్థితస్య భవత్యేషా సమాధిస్థస్య చానఘ ।

జ్ఞస్య కేవలమజ్ఞస్య న భవత్యేవ బోధజా ।

అనానస్థసమానస్థముగ్ధముగ్ధముఖద్యుతిః ॥ ౨౬ ॥

చిరకాలపరిక్షీణమననాదిపరిభ్రమః ।

పదమాసాద్యతే పుణ్యం ప్రజ్ఞయైవైకయా తథా ॥ ౨౭ ॥

ఇమం గుణసమాహారమనాత్మత్వేన పశ్యతః ।

అన్తఃశీతలయా యాసౌ సమాధిరితి కథ్యతే ॥ ౨౮ ॥

అవాసనం స్థిరం ప్రోక్తం మనోధ్యానం తదేవ చ ।

తదేవ కేవలీభానం శాస్త్రైవ చ తత్పదా ॥ ౨౯ ॥

తనువాసనమత్యుచ్చైః పదాయోద్యతముచ్యతే ।

అవాసగం మనోఽకర్తృపదం తస్మాదవాప్యతే ॥ ౩౦ ॥

ఘనవాసనమేతత్తు చేతఃకర్తుత్వభావనమ్ ।
 సర్వదుఃఖప్రదం తస్మాద్వాసనాం తనుతాం నయేత్ ॥ ౩౧॥
 చేతసా సమృరిత్యజ్య సర్వభావాత్మభావనామ్ ।
 సర్వమాకాశతామేతి నిత్యమన్తర్ముఖస్థితేః ॥ ౩౨॥
 యథా విపణగా లోకా విహరన్తోఽప్యసత్సమాః ।
 ఆసంబద్ధాత్తథా జ్ఞస్య గ్రామోఽపి విపినోపమః ॥ ౩౩॥
 అన్తర్ముఖతయా నిత్యం సుప్తో బుద్ధో వ్రజన్నరన్ ।
 పురం జనపదం గ్రామమరణ్యమివ పశ్యతి ॥ ౩౪॥
 అన్తఃశీతలతాయాం తు లబ్ధాయాం శీతలం జగత్ ।
 అన్తస్పృష్టోపతప్తానాం దావదాహమయం జగత్ ॥ ౩౫॥
 భవత్యఖిలజన్తూనాం యదన్తస్త్వద్భవీః స్థితమ్ ॥ ౩౬॥
 యస్త్వాత్మరతిరేవాన్తః కుర్వన్కర్మేన్ద్రియైః క్రియాః ।
 న వశో హర్షశోకాభ్యాం స సమాహిత ఉచ్యతే ॥ ౩౭॥
 ఆత్మవత్సర్వభూతాని పరద్రవ్యాణి లోప్తవత్ ।
 స్వభావాదేవ న భయాద్యః పశ్యతి స పశ్యతి ॥ ౩౮॥
 అద్యైవ మృతిరాయాతు కల్పాన్తనిచయేన వా ।
 నాసౌ కలక్కుమాప్నోతి హేమ పక్కుగతం యథా ॥ ౩౯॥
 కోఽహం కథమిదం కిం వా కథం మరణజన్మసి ।
 విచారయాన్తరే వేత్థం మహత్తత్ఫలమేష్యసి ॥ ౪౦॥
 విచారేణ పరిజ్ఞాతస్వభావస్య సత్త్వవ ।
 మనః స్వరూపముత్సృజ్య శమమేష్యతి విజ్వరమ్ ॥ ౪౧॥
 విజ్వరత్వం గతం చేతస్తవ సంసారవృత్తిషు ।
 న నిమజ్జతి తద్బ్రహ్మణోష్యదేష్యవ వారణః ॥ ౪౨॥
 కృపణం తు మనో బ్రహ్మణోష్యదేఽపి నిమజ్జతి ।
 కార్యే గోష్యదతోయేఽపి విశీర్ణో మశకో యథా ॥ ౪౩॥
 యావద్యావన్మునిశ్రేష్ఠ స్వయం సంతజ్యతేఽఖిలమ్ ।
 తావత్తావత్పరాలోకః పరమాత్మైవ శిష్యతే ॥ ౪౪॥

యావత్సర్వం న సంత్యక్తం తావదాత్మా న లభ్యతే ।
 సర్వవస్తుపరిత్యాగే శేష ఆత్మేతి కథ్యతే ॥ ౪౫॥
 ఆత్మావతోకనార్థం తు తస్మాత్సర్వం పరిత్యజేత్ ।
 సర్వం సంత్యజ్య దూరేణ యచ్ఛిష్టం తన్మయో భవ ॥ ౪౬॥
 సర్వం కించిదిదం దృశ్యం దృశ్యతే యజ్జగద్గతమ్ ।
 చిన్నిషున్దాంశమాత్రం తన్నాన్యత్కించన శాశ్వతమ్ ॥ ౪౭॥
 సమాహితా నిత్యతృప్తా యథాభూతార్థదర్శిణీ ।
 బ్రహ్మన్నమాధిశబ్దేన పరా ప్రజ్ఞోచ్యతే బుధైః ॥ ౪౮॥
 అక్షుభ్ధా నిరహంకారా ద్వన్వేష్యననుపాతిణీ ।
 ప్రోక్తా సమాధిశబ్దేన మేరోః స్థిరతరా స్థితిః ॥ ౪౯॥
 నిశ్చితా విగతాభీష్టా హేయోపదేయవరితా ।
 బ్రహ్మన్నమాధిశబ్దేన పరిపూర్ణా మనోగతిః ॥ ౫౦॥
 కేవలం చిత్ప్రకాశాంశకల్పితా స్థిరతాం గతా ।
 తుర్యా సా ప్రాప్యతే దృష్టిర్మహద్భిర్వేదవిత్తమైః ॥ ౫౧॥
 అదూరగతసాదృశ్యా సుషుప్తస్యోపలక్ష్యతే ।
 మనోహంకారవిలయే సర్వభావాన్తరస్థితా ॥ ౫౨॥
 సముదేతి పరానన్దా యా తనుః పారమేశ్వరీ ।
 మనసైవ మనశ్చిత్త్వా సా స్వయం లభ్యతే గతిః ॥ ౫౩॥
 తదను విషయవాసనావినాశ-
 స్తదను శుభః పరమః స్ఫుటప్రకాశః ।
 తదను చ సమతావశాత్స్వరూపే
 పరిణమనం మహతామచిన్త్యరూపమ్ ॥ ౫౪॥
 అఖిలమిదమనన్తమనన్తమాత్మతత్త్వం
 దృఢపరిణామిని చేతసి స్థితోఽన్తః ।
 బహిరుపశమితే చరాచరాత్మా
 స్వయమనుభూయత ఏవ దేవదేవః ॥ ౫౫॥
 ఆసక్తం నిర్మలం చిత్తం యుక్తం సంసార్యవిస్ఫుటమ్ ।

సక్తం తు దీర్ఘతపసా ముక్తమప్యతిబద్ధవత్ || ౫౬ ||

అన్తఃసంసక్తినిర్ముక్తో జీవో మధురవృత్తిమాన్ |

బహిః కుర్వన్నకుర్వన్వా కర్తా భోక్తా న హి క్వచిత్ || ౫౭ ||

ఇతి ప్రథమోఽధ్యాయః || ౧ ||

నిదాఘ ఉవాచ ||

సఙ్గః కీదృశ ఇత్యుక్తః కశ్చ బన్ధాయ దేహినామ్ |

కశ్చ మోక్షాయ కథితః కథం తేషష చికిత్స్యతే || ౧ ||

దేహదేహివిభాగైకపరిత్యాగేన భావనా |

దేహమాత్రే హి విశ్వాసః సఙ్గో బన్ధాయ కథ్యతే || ౨ ||

సర్వమాత్మేదమత్రాహం కిం వాఙ్ఘ్రిమి త్యజామి కిమ్ |

ఇత్యసఙ్గస్థితిం విద్ధి జీవన్ముక్తతనుస్థితామ్ || ౩ ||

నాహమస్మి న చాన్యోస్తి న చాయం న చ నేతరః |

సోఽసఙ్గ ఇతి సమ్ప్రాక్తో బ్రహ్మాస్మిత్యేవ సర్వదా || ౪ ||

నాభినన్దతి నైష్కర్మ్యం న కర్మస్వనుషజ్జతే |

సుసమో యః పరిత్యాగీ సోఽసంసక్త ఇతి స్మృతః || ౫ ||

సర్వకర్మఫలాదీనాం మనసైవ న కర్మణా |

నిపుణో యః పరిత్యాగీ సోఽసంసక్త ఇతి స్మృతః || ౬ ||

అసంకలేన సకలాశ్చేష్టా నానా విజృంభితాః |

చికిత్సితా భవన్తిహ శ్రేయః సమ్పాదయన్తి హి || ౭ ||

న సక్తమిహ చేష్టాసు న చిన్తాసు న వస్తుషు |

న గమాగమచేష్టాసు న కాలకలనాసు చ || ౮ ||

కేవలం చితి విశ్రమ్య కించిచ్చైత్యావలంబ్యపి |

సర్వత్ర నీరసమిహ తిష్ఠత్యాత్మరసం మనః || ౯ ||

వ్యవహారమిదం సర్వం మా కరోతు కరోతు వా |

అకుర్వన్వాపి కుర్వన్వా జీవః స్వాత్మరతిక్రియః || ౧౦ ||

అథవా తమపి త్యక్త్వా చైత్యాంశం శాన్తవిద్ధనః |

జీవన్తిష్ఠతి సంశాన్తో జ్వలన్మణిరివాత్మని || ౧౧ ||

చిత్తే చైత్యదశాహీనే యా స్థితిః క్షీణచేతసామ్ ।

సోచ్యతే శాస్త్రకలనా జాగ్రత్స్వేప సుషుప్తతా ॥ ౧౨॥

ఏషా నిదాఘ సౌషుప్తస్థితిరభ్యాసయోగతః ।

ప్రాధా సతీ తురీయేతి కథితా తత్త్వకోవిదైః ॥ ౧౩॥

అస్యాం తురీయావస్థాయాం స్థితిం ప్రాప్య్యావినాశినీమ్ ।

ఆనన్దైకాన్తశీలత్వాదనానన్దపదం గతః ॥ ౧౪॥

అనానన్దమహానన్దకాలాతీతస్తతోఽపి హి ।

ముక్త ఇత్యుచ్యతే యోగీ తుర్యాతీతపదం గతః ॥ ౧౫॥

పరిగలితసమస్తజన్మపాశః

సకలవిలీనతమోమయాభిమానః ।

పరమరసమయాం పరాత్మసత్త్వం

జలగతస్సైన్దవఖణ్ణవన్మహాత్మా ॥ ౧౬॥

జడాజడదృశోర్మధ్యే యత్తత్త్వం పారమార్థికమ్ ।

అనుభూతిమయం తస్మాత్సారం బ్రహ్మేతి కథ్యతే ॥ ౧౭॥

దృశ్యసంవలితో బన్ధస్థస్మక్తై ముక్తిరుచ్యతే ।

ద్రవ్యదర్శనసంబన్ధే యానుభూతిరనామయా ॥ ౧౮॥

తామవష్టభ్య తిష్ఠ త్వం సౌషుప్తీం భజతే స్థితిమ్ ।

సైవ తుర్యత్వమాప్నోతి తస్యాం దృష్టిం స్థిరాం కురు ॥ ౧౯॥

ఆత్మా స్థూలో న చైవాణుర్న ప్రత్యక్షో న చేతరః ।

న చేతనో న చ జడో న చైవాసన్న సన్మయః ॥ ౨౦॥

నాహం నాన్యో న చైవైకో న చానేకోఽద్వయోఽవ్యయః ।

యదీదం దృశ్యతాం ప్రాప్తం మనః సర్వేన్ద్రియాస్పదమ్ ॥ ౨౧॥

దృశ్యదర్శనసంబన్ధే యత్సుఖం పారమార్థికమ్ ।

తదతీతం పదం యస్మాత్తన్న కింబిదివైవ తత్ ॥ ౨౨॥

న మోక్షో న భసః పృష్ఠే న పాతాలే న భూతలే ।

సర్వాశాసంక్షయే చేతఃక్షయో మోక్ష ఇతిష్యతే ॥ ౨౩॥

మోక్షో మేఽస్త్వితి చిన్తాన్తర్జాతా చేదుత్థితం మనః ।

మననోత్థే మనస్వైష బన్ధః సాంసారికో దృఢః ॥ ౨౪ ॥
 ఆత్మన్యతీతే సర్వస్మాత్సర్వరూపేఽథ వా తతే ।
 కో బన్ధః కశ్చ వా మోక్షో నిర్మూలం మననం కురు ॥ ౨౫ ॥
 అధ్యాత్మరతిరాశాన్తః పూర్ణపావనమానసః ।
 ప్రాప్తానుత్తమవిశ్రాన్తిర్న కించిదిహ వాఙ్ఘ్రితి ॥ ౨౬ ॥
 సర్వాధిష్ఠానసన్మాత్రే నిర్వికల్పే చిదాత్మని ।
 యో జీవతి గతస్నేహః స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే ॥ ౨౭ ॥
 నాపేక్షతే భవిష్యచ్చ వర్తమానే న తిష్ఠతి ।
 న సంస్కరత్యతీతం చ సర్వమేవ కరోతి చ ॥ ౨౮ ॥
 అనుబన్ధవరే జన్తావసంసర్గమనాః సదా ।
 భక్తే భక్తసమాచరః శతే శత ఇవ స్థితః ॥ ౨౯ ॥
 బాలో బాలేషు వృద్ధేషు వృద్ధో ధీరేషు ధైర్యవాన్ ।
 యువా యౌవనవృత్తేషు దుఃఖితేషు సుదుఃఖిణీః ॥ ౩౦ ॥
 ధీరధీరుదితానన్ధః పేశలః పుణ్యకీర్తనః ।
 ప్రాజ్ఞః ప్రసన్నమధురో దైన్యాదపగతాశయః ॥ ౩౧ ॥
 అభ్యాసేన పరిస్పృష్టే ప్రాణానాం క్షయమాగతే ।
 మనః ప్రశమమాయాతి నిర్వాణమవశిష్యతే ॥ ౩౨ ॥
 యతో వాచో నివర్తన్తే వికల్పకలనాన్వితాః ।
 వికల్పసంక్షయాజ్ఞస్తోః పదం తదవశిష్యతే ॥ ౩౩ ॥
 అనాద్యన్తావభాసాత్మా పరమాత్మైవ విద్యతే ।
 ఇత్యేతన్నిశ్చయం స్ఫారం సమ్యగ్జ్ఞానం విదుర్బుధాః ॥ ౩౪ ॥
 యథాభూతార్థదర్శిత్యమేతావద్భువనత్రయే ।
 యదాత్మైవ జగత్సర్వమితి నిశ్చిత్య పూర్ణతా ॥ ౩౫ ॥
 సర్వమాత్మైవ కౌ దృష్టౌ భావాభావౌ క్వ వా స్థితౌ ।
 క్వ బన్ధమోక్షకలనే బ్రహ్మైవేదం విజృమ్భతే ॥ ౩౬ ॥
 సర్వమేకం పరం వ్యోమ కో మోక్షః కస్య బన్ధతా ।
 బ్రహ్మైదం బృంహితాకారం బృహద్బృహదవస్థితమ్ ॥ ౩౭ ॥

దూరాదస్తమితద్విత్వం భవత్త్వైవ త్వమాత్మనా ।
 సమ్యగాలోకితే రూపే కాష్ఠపాషాణవాససామ్ ॥ ౩౮॥
 మనాగపి న భేదోఽస్తి కాస్మి సంకల్పనోన్ముఖః ।
 ఆదావస్తే చ సంశాస్తస్వరూపమవినాశి యత్ ॥ ౩౯॥
 వస్తూనామాత్మనశ్చైతత్తన్మయో భవ సర్వదా ।
 ద్వైతాద్వైతసముద్భేదైర్జరామరణవిభ్రమైః ॥ ౪౦॥
 స్ఫురత్కాత్మభిరాత్మైవ చితైరభీవ వీచిభిః ।
 ఆపత్కరజ్ఞాపరశుం పరాయా నిర్వృతేః పదమ్ ॥ ౪౧॥
 శుద్ధమాత్మానమాలిక్య నిత్యమన్తస్థయా ధియా ।
 యః స్థితస్తం క ఆత్మేహ భోగో బాధయితుం క్షమః ॥ ౪౨॥
 కృతస్ఫారవిచారస్య మనోభోగాదయోఽరయః ।
 మనాగపి న భిన్నైశ్చైలం మన్దానిలా ఇవ ॥ ౪౩॥
 నానాత్వమస్తి కలనాసు న వస్తుతోఽన్త-
 ర్నానావిధాసు సరసీవ జలాదివాన్యత్ ।
 ఇత్యేకనిశ్చయమయః పురుషో విముక్త
 ఇత్యుచ్యతే సమవలోకితసమ్యగర్థః ॥ ౪౪॥
 ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥ ౨॥
 విదేహముక్తేః కిం రూపం తద్వాన్కో వా మహామునిః ।
 కం యోగం సముపస్థాయ ప్రాప్తవాన్పరమం పదమ్ ॥ ౧॥
 సుమేరోర్వసుధాపీలే మాణ్ణవ్యో నామ వై మునిః ।
 కౌణ్ణిన్యాత్తత్త్వమాస్థాయ జీవన్ముక్తో భవత్యసౌ ॥ ౨॥
 జీవన్ముక్తిదశాం ప్రాప్య కదాచిద్బ్రహ్మవిత్తమః ।
 సర్వేన్ద్రియాణి సంహర్తుం మనశ్చక్రే మహామునిః ॥ ౩॥
 బద్ధపద్మాసనస్తిప్తన్నర్థోస్మీలితలోచనః ।
 బాహ్యనాభ్యాన్తరాన్చైవ స్పర్శాన్సరిహరజ్ఞువైః ॥ ౪॥
 తతః స్వమనసః స్థైర్యం మనసా విగతైనసా ।
 ఆహో ను చక్షులమిదం ప్రత్యాహృతమపి స్ఫుటమ్ ॥ ౫॥

పటాద్భుటముపాయాతి ఘటాచ్ఛకటముత్కటమ్ |
 చిత్తమర్థేషు చరతి పాదపేష్యివ మర్కటః || ౬ ||
 పఞ్చ ద్వారాణి మనసా చక్షురాదీన్యమూన్యలమ్ |
 బుద్ధీన్ద్రియాభిధానాని తాన్యేవాలోకయామ్యహమ్ || ౭ ||
 హస్తేన్ద్రియగణా యూయం త్యజతాకులతాం శనైః |
 చిదాత్మా భగవాన్సర్వసాక్షిత్యేన స్థితోఽస్మ్యహమ్ || ౮ ||
 తేనాత్మనా బహుజ్ఞేన నిరాతాశ్చక్షురాదయః |
 పరినిర్వామి శాన్తోఽస్మి దిష్ట్యాస్మి విగతజ్వరః || ౯ ||
 స్వాత్మనేవవతిష్ఠేఽహం తుర్యరూపపదేఽనిశమ్ |
 అన్తరేవ శశామాస్య క్రమేణ ప్రాణసంతతిః || ౧౦ ||
 జ్వాలాజాలపరిస్పన్దో దగ్ధేన్దన ఇవానలః |
 తడితోఽన్తం గత ఇవ హ్యన్తం గత ఇవోదితః || ౧౧ ||
 సమః సమరసాభాసస్త్రిష్టామి స్వచ్ఛతాం గతః |
 ప్రబుద్ధోఽపి సుషుప్తిస్థః సుషుప్తిస్థః ప్రబుద్ధవాన్ || ౧౨ ||
 తుర్యమాలమ్బ్య కాయాన్తస్త్రిష్టామి స్తమ్భితస్థితిః |
 సబాహ్యోభ్యన్తరానాభవాన్స్థూలాన్సూక్ష్మతరానపి || ౧౩ ||
 త్రైలోక్యసంభవాన్స్వక్ష్వా సంకత్వైకవినిర్మితాన్ |
 సహ ప్రణవపర్యన్తదీర్ఘనిఃస్వనతన్తునా || ౧౪ ||
 జహోన్ద్రియతన్మాత్రజాలం ఖగ ఇవానలః |
 తతోఽఙ్గసంవిదం స్వచ్ఛాం ప్రతిభాసముపాగతామ్ || ౧౫ ||
 సద్యోజాతశిశుజ్ఞానం ప్రాప్తవాన్మునిపుంజవః |
 జహౌ చిత్తం చైత్యదశాం స్పన్దశక్తిమివానిలః || ౧౬ ||
 చిత్సామాన్యమథాసాద్య సత్తామాత్రాత్మకం తతః |
 సుషుప్తపదమాలమ్బ్య తస్థౌ గిరిరివాచలః || ౧౭ ||
 సుషుప్తస్థైర్యమాసాద్య తుర్యరూపముపాయయౌ |
 నిరానన్దోఽపి సానన్దః సచ్ఛాసచ్ఛ బభూవ సః || ౧౮ ||
 తతన్తు సంబభూవాసౌ యద్గిరామప్యగోచరః |

యచ్ఛాన్యవాదినాం శూన్యం బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదాం చ యత్ || ౧౯ ||

విజ్ఞానమాత్రం విజ్ఞానవిదాం యదమలాత్మకమ్ |
పురుషః సాంఖ్యదృష్టినామీశ్వరో యోగవాదినామ్ || ౨౦ ||

శివః శైవాగమస్థానాం కాలః కాలైకవాదినామ్ |
యత్సర్వశాస్త్రసిద్ధాంతం యత్సర్వహృదయానుగమ్ || ౨౧ ||

యత్సర్వం సర్వగం వస్తు యత్తత్త్వం తదసౌ స్థితః |
యదనుక్రమనిష్పన్నం దీపకం తేజసామపి || ౨౨ ||

స్వానుభూత్యైకమానం చ యత్తత్త్వం తదసౌ స్థితః |
యదేకం చాప్యనేకం చ సాజ్ఞానం చ నిరజ్ఞానమ్ |
యత్సర్వం చాప్యసర్వం చ యత్తత్త్వం తదను స్థితః || ౨౩ ||

అజమమరమనాద్యమాద్యమేకం
పదమమలం సకలం చ నిష్కలం చ |

స్థిత ఇతి స తదా నభఃస్వరూపా-
దపివిమలస్థితిరీశ్వరః క్షణేన || ౨౪ ||

ఇతి తృతీయోఽధ్యాయః || ౩ ||

జీవన్ముక్తస్య కిం లక్ష్య హ్యేకాశగమనాదికమ్ |
తథా చేన్మునిశార్దూల తత్ర వైవ ప్రలక్ష్యతే || ౧ ||

అనాత్మవిదముక్తోఽపి నభోవిహారణాదికమ్ |
ద్రవ్యమస్త్రీయాకాలశక్త్యాప్నోత్యేవ స ద్విజః || ౨ ||

నాత్మజ్ఞస్యైష విషయ ఆత్మజ్ఞో హ్యేత్యమాత్రదృక్ |
ఆత్మనాత్మని సంతృప్తో నావిద్యామనుధావతి || ౩ ||

యే యే భావాః స్థితా లోకే తానవిద్యామయాన్విదుః |
త్యక్తావిద్యో మహాయోగీ కథం తేషు నిమజ్జతి || ౪ ||

యస్తు మూఢోఽల్పబుద్ధిర్వా సిద్ధిజాలాని వాఞ్చుతి |
సిద్ధిసాధనైర్మోగైస్తాని సాధయతి క్రమాత్ || ౫ ||

ద్రవ్యమస్త్రీయాకాలయుక్తయః సాధుసిద్ధిదాః |
పరమాత్మపదప్రాప్తౌ నోపకుర్వన్తి కాశ్చన || ౬ ||

యన్యేచ్ఛా విద్యతే కాచిత్యా సిద్ధిం సాధయత్యహో |
 నిరిచ్ఛోః పరిపూర్ణస్య నేచ్ఛా సంభవతి క్వచిత్ || ౭ ||
 సర్వేచ్ఛాజాలసంజ్ఞాంతావాత్మలాభో భవేన్మునే |
 స కథం సిద్ధిజాలాని నూనం వాఙ్మన్యచిత్తకః || ౮ ||
 ఆపి శీతరుచావర్కే సుతీష్ణేఽపీన్దుమణ్డలే |
 అప్యధః ప్రసరత్యగ్నౌ జీవన్ముక్తో న విస్మయీ || ౯ ||
 అధిష్ఠానే పరే తత్త్వే కల్పితా రజ్జుసర్పవత్ |
 కల్పితాశ్చర్యజాలేషు నాభ్యుదేతి కుతూహలమ్ || ౧౦ ||
 యే హి విజ్ఞాతవిజ్ఞేయా వీతరాగా మహాధియః |
 విచ్ఛిన్నగ్రన్థయః సర్వే తే స్వతంత్రాస్తనౌ స్థితః || ౧౧ ||
 సుఖదుఃఖదశాధీరం సామ్యాన్న ప్రోద్ధరన్తి యమ్ |
 నిశ్వాసా ఇవ శైలేన్ద్రం చిత్తం తస్య మృతం విదుః || ౧౨ ||
 ఆపత్కార్పణ్యముత్సాహో మదో మాన్ద్యం మహోత్సవః |
 యం నయన్తి న వైరూప్యం తస్య నష్టం మనో విదుః || ౧౩ ||
 ద్వివిధచిత్తనాశోఽస్తి సరూపోఽరూప ఏవ చ |
 జీవన్ముక్తౌ సరూపః స్యాదరూపో దేహముక్తిగః || ౧౪ ||
 చిత్తసత్తేహ దుఃఖాయ చిత్తనాశః సుఖాయ చ |
 చిత్తసత్తం క్షయం సీత్వా చిత్తం నాశముపానయేత్ || ౧౫ ||
 మనస్తాం మూఢతాం విద్ధి యదా నశ్యతి సానఘ |
 చిత్తనాశాభిధానం హి తస్వరూపమితీరితమ్ || ౧౬ ||
 మైత్ర్యాదిభిర్గుణైర్ముక్తం భవత్యుత్తమవాసనమ్ |
 భూయో జన్మవినిర్ముక్తం జీవన్ముక్తస్య తన్మనః || ౧౭ ||
 సరూపోఽసౌ మనోనాశో జీవన్ముక్తస్య విద్యతే |
 నిదాఘాఽరూపనాశస్తు వర్తతే దేహముక్తికే || ౧౮ ||
 విదేహముక్త ఏవాసౌ విద్యతే నిష్కలాత్మకః |
 సమగ్రార్గ్యగుణాధారమపి సత్త్వం ప్రలీయతే || ౧౯ ||
 విదేహముక్తౌ విమలే పదే పరమపావనే |
 విదేహముక్తివిషయే తస్మిన్నత్త్వక్షయాత్మకే || ౨౦ ||

చిత్తనాశే విరూపాఖ్యే న కించిదిహ విద్యతే ।
 న గుణా నాగుణాస్తత్ర న శ్రీర్నాశ్రీర్న లోకతా ॥ ౨౦॥
 న చోదయో నాస్తమయో న హర్షామర్షసంవిదః ।
 న తేజో న తమః కించిన్న సన్ధ్యాదినరాత్రయః ।
 న సత్తాపి న చాసత్తా న చ మధ్యం హి తత్పదమ్ ॥ ౨౧॥
 యే హి పారం గతా బుద్ధేః సంసారాడమ్బరస్య చ ।
 తేషాం తదాస్పదం స్ఫారం పవనానామివామ్బరమ్ ॥ ౨౩॥
 సంశాన్తదుఃఖమజడాత్మకమేకసుప్త-
 మానన్తమన్తరమపేతరజస్తమో యత్ ।
 ఆకాశకోశతనవోఽతనవో మహాన్త-
 స్తస్మిన్నదే గలితచిత్తలవా భవన్తి ॥ ౨౪॥
 హే నిదాఘ మహాప్రాజ్ఞ నిర్వాసనమనా భవ ।
 బలాచ్ఛేతః సమాధాయ నిర్వికల్పమనా భవ ॥ ౨౫॥
 యజ్జగద్భాసకం భానం నిత్యం భాతి స్వతః స్ఫురత్ ।
 స ఏవ జగతః సాక్షీ సర్వాత్మా విమలాకృతిః ॥ ౨౬॥
 ప్రతిష్ఠా సర్వభూతానాం ప్రజ్ఞానఘనలక్షణః ।
 తద్విద్యావిషయం బ్రహ్మ సత్యజ్ఞానసుఖాద్వనమ్ ॥ ౨౭॥
 ఏకం బ్రహ్మోహమస్మీతి కృతకృత్యో భవేన్మునిః ॥ ౨౮॥
 సర్వాధిష్ఠానమద్వన్ద్వం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
 సచ్ఛిదానన్తరూపం తదవాఙ్మనసగోచరమ్ ॥ ౨౯॥
 న తత్ర చన్ద్రార్కవపుః ప్రకాశతే
 న వాన్తి వాతః సకలాశ్చ దేవతాః ।
 స ఏవ దేవః కృతభావభూతః
 స్వయం విశుద్ధో విరజః ప్రకాశతే ॥ ౩౦॥
 భిద్యతే హృదయగ్రన్ధిశ్చిద్యన్తే సర్వసంశయాః ।
 క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి తస్మిన్స్తప్తే పరావరే ॥ ౩౧॥
 ద్వౌ సుపర్ణౌ శరీరేఽస్మిణ్ణీవేశాఖ్యౌ సహ స్థితౌ ।

తయోర్జీవః ఫలం భుక్త్యై కర్మణో న మహేశ్వరః ॥ 3౨॥
 కేవలం సాక్షిరూపేణ వినా భోగో మహేశ్వరః ।
 ప్రకాశతే స్వయం భేదః కల్పితో మాయయా తయోః ।
 చిచ్ఛిదాకారతో భిన్నా న భిన్నా చిత్త్వహానితః ॥ 33॥
 తర్కతశ్చ ప్రమాణాచ్చ చిదేకత్వవ్యవస్థితేః ।
 చిదేకత్వపరిజ్ఞానే న శోచతి న ముహ్యతి ॥ 3౪॥
 అధిష్ఠానం సమస్తస్య జగతః సత్యచిద్భవమ్ ।
 అహమస్మీతి నిశ్చిత్త్య పీతశోకో భవేన్మునిః ॥ 3౫॥
 స్వశరీరే స్వయంజ్యోతిస్వరూపం సర్వసాక్షిణమ్ ।
 క్షీణదోషాః ప్రపశ్యన్తి నేతరే మాయయావృతాః ॥ 3౬॥
 తమేవ ధీరో విజ్ఞాయ ప్రజ్ఞాం కుర్వీత బ్రాహ్మణః ।
 నానుధ్యాయాద్భహూఞ్చబ్ధాన్వాచో విగ్లాపనం హి తత్ ॥ 3౭॥
 బాలేనైవ హి తిష్ఠాసేన్నిర్విద్య బ్రహ్మవేదనమ్ ।
 బ్రహ్మవిద్యాం చ బాల్యం చ నిర్విద్య మునిరాత్మవాన్ ॥ 3౮॥
 అన్తర్లీనసమారమ్భః శుభాశుభమహాఙ్కరమ్ ।
 సంస్కృతివ్రతతేర్పిజం శరీరం విద్ధి భౌతికమ్ ॥ 3౯॥
 భావాభావదశాకోశం దుఃఖరత్నసముద్గకమ్ ।
 బీజమస్య శరీరస్య చిత్తమాశావశానుగమ్ ॥ ౪౦॥
 ద్వే బీజే చిత్తవృక్షస్య వృత్తివ్రతతిధారిణః ।
 ఏకం ప్రాణపరిస్పన్దో ద్వితీయో దృఢభావనా ॥ ౪౧॥
 యదా ప్రస్పన్దస్తే ప్రాణో నాడీసంస్పర్శనోద్యతః ।
 తదా సంవేదనమయం చిత్తమాశు ప్రజాయతే ॥ ౪౨॥
 సా హి సర్వగతా సంవిత్ప్రాణస్పన్దేన బోధ్యతే ।
 సంవిత్సంరోధనం శ్రేయః ప్రాణాదిస్పన్దనం వరమ్ ॥ ౪3॥
 యోగినశ్చిత్తశాస్త్యర్థం కుర్వన్తి ప్రాణరోధనమ్ ।
 ప్రాణాయామైస్తథా ధ్యానైః ప్రయోగైర్మక్తికల్పితైః ॥ ౪౪॥
 చిత్తోపశాన్తిఫలదం పరమం విద్ధి కారణమ్ ।

సుఖదం సంవిదః స్వాస్థ్యం ప్రాణసంరోధనం విదుః || ౪౫||

దృఢభావనయా త్యక్తపూర్వాపరవిచారణమ్ |

యదాదానం పదార్థస్య వాసనా సా ప్రకీర్తితా || ౪౬||

యదా న భావ్యతే కించిద్ధేయోపాదేయరూపి యత్ |

స్థీయతే సకలం త్యక్త్వా తదా చిత్తం న జాయతే || ౪౭||

అవాసనత్వాత్సతతం యదా న మనుతే మనః |

అమనస్తా తదోదేతి పరమోపశమప్రదా || ౪౮||

యదా న భావ్యతే భావః క్వచిజ్జగతి వస్తుని |

తదా హృదమ్బరే శూన్యే కథం చిత్తం ప్రజాయతే || ౪౯||

యదభావనమాస్థాయ యదభావస్య భావనమ్ |

యద్యథా వస్తుదర్శిత్యం తదచిత్తత్వముచ్యతే || ౫౦||

సర్వమన్తః పరిత్యజ్య శీతలాశయవర్తి యత్ |

వృత్తిస్థపి తచ్చిత్తమసద్రూపముదాహృతమ్ || ౫౧||

భ్రష్టబీజోపమా యేషాం పునర్జననవరితా |

వాసనారసనాహీనా జీవన్ముక్తా హి తే స్మృతాః || ౫౨||

సత్త్వరూపపరిప్రాప్తచిత్తాస్తే జ్ఞానపారగాః |

అచిత్తా ఇతి కథ్యన్తే దేహాన్తే వ్యోమరూపిణః || ౫౩||

సంవేద్యసమృతిత్యాగాత్ప్రాణస్పన్దనవాసనే |

సమూలం నశ్యతః క్షిప్రం మూలచ్ఛేదాదివ ద్రుమః || ౫౪||

పూర్వదృష్టమదృష్టం వా యదస్యాః ప్రతిభాసతే |

సంవిదస్తత్ప్రయత్నేన మార్జనీయం విజానతా || ౫౫||

తదమార్జనమాత్రం హి మహాసంసారతాం గతమ్ |

తత్ప్రమార్జనమాత్రం తు మోక్ష ఇత్యభిధీయతే || ౫౬||

అజడో గలితానస్తస్యక్తసంవేదనో భవ || ౫౭||

సంవిద్యస్తుదశాలమ్భః సా యస్యేహా న విద్యతే |

సోఽసంవిదజడః ప్రోక్తః కుర్వన్కార్యశతాన్యపి || ౫౮||

సంవేద్యేన హృదాకాశే మనాగపి న లిప్యతే |

యస్యాసావజడా సంవిజ్ఞీవన్ముక్తః స కథ్యతే || ౫౯ ||
 యదా న భావ్యతే కించిన్నిర్వాసనతయాత్మని ।
 బాలమూకాదివిజ్ఞానమివ చ స్థీయతే స్థిరమ్ || ౬౦ ||
 తదా జాడ్యవినిర్ముక్తమసంవేదనమాతతమ్ ।
 ఆశ్రితం భవతి ప్రాజ్ఞో యస్మాద్భూయో న లిప్యతే || ౬౧ ||
 సమస్తా వాసనాస్త్వక్వా నిర్వికల్పసమాధితః ।
 తస్మయత్వాదనాద్యన్తే తదప్యన్తర్విలీయతే || ౬౨ ||
 తిష్ఠన్గచ్ఛన్సుప్తశ్చోషున్నపి తల్లేపవర్జితః ।
 అజడో గలితానందస్త్వక్తనంవేదనః సుఖీ || ౬౩ ||
 ఏతాం దృష్టిమవష్టభ్య కష్టచేష్టాయతోఽపి నన్ ।
 తరేద్దుఃఖామ్బుధేః పారమపారగుణసాగరః || ౬౪ ||
 విశేషం సమృతిత్యజ్య సన్మాత్రం యదలేపకమ్ ।
 ఏకరూపం మహారూపం సత్తాయాస్తత్పదం విదుః || ౬౫ ||
 కాలసత్తా కలాసత్తా వస్తుసత్తేయమిత్యపి ।
 విభాగకలనాం త్యక్త్వా సన్మాత్మైకపరో భవ || ౬౬ ||
 సత్తాసామాన్యమేవైకం భావయన్కేవలం విభుః ।
 పరిపూర్ణః పరానన్ది తిష్ఠాపూరితదిగ్భరః || ౬౭ ||
 సత్తాసామాన్యపర్యన్తే యత్తత్కలనయోజ్ఞితమ్ ।
 పదమాద్యమనాద్యన్తం తస్య బీజం న విద్యతే || ౬౮ ||
 తత్ర సంలీయతే సంవిన్నిర్వికల్పం చ తిష్ఠతి ।
 భూయో న వర్తతే దుఃఖే తత్ర లబ్ధపదః పుమాన్ || ౬౯ ||
 తద్ధేతుః సర్వభూతానాం తస్య హేతుర్న విద్యతే ।
 స సారః సర్వసారాణాం తస్మాత్సారో న విద్యతే || ౭౦ ||
 తస్మింశ్చిద్ధర్షణే స్ఫారే సమస్తా వస్తుదృష్టయః ।
 ఇమాస్తాః ప్రతిబిమ్బన్ని సరసీవ తటద్రుమాః || ౭౧ ||
 తదమలమరజం తదాత్మతత్త్వం
 తదవగతావుపశాన్తిమేతి చేతః ।
 అవగతవిగతైకతత్స్వరూపో

భవభయముక్తపదోఽసి సమ్యగేవ ॥ ౭౨॥

ఏతేషాం దుఃఖబీజానాం ప్రోక్తం యద్యన్మయోత్తరమ్ ।
తస్య తస్య ప్రయోగేణ శీఘ్రం తత్ప్రాప్యతే పదమ్ ॥ ౭౩॥

సత్తాసామాన్యకోటిస్థే ద్రాగిత్యేవ పదే యది ।
పౌరుషేణ ప్రయత్నేన బలాత్సంత్యజ్య వాసనామ్ ॥ ౭౪॥

స్థితిం బధ్నాసి తత్త్వజ్ఞుః క్షణమప్యక్షయాత్మికామ్ ।
క్షణేఽస్మిన్నేవ తత్సాధు పదమాసాదయస్యలమ్ ॥ ౭౫॥

సత్తాసామాన్యరూపే వా కరోషి స్థితిమాదరాత్ ।
తక్మించిదధికేనేహ యత్నేనాప్నోషి తత్పదమ్ ॥ ౭౬॥

సంవిత్తత్త్వే కృతధ్యానో నిదాఘు యది తిష్ఠసి ।
తద్యత్నేనాధికేనోఽచైరాసాదయసి తత్పదమ్ ॥ ౭౭॥

వాసనాసమృరిత్యాగే యది యత్నం కరోషి భోః ।
యావద్విలీనం న మనో న తావద్వాసనాక్షయః ॥ ౭౮॥

న క్షీణా వాసనా యావచ్ఛిత్తం తావన్న శామ్యతి ।
యావన్న తత్త్వవిజ్ఞానం తావచ్ఛిత్తశమః కుతః ॥ ౭౯॥

యావన్న చిత్తోపశమో న తావత్త్వవేదనమ్ ।
యావన్న వాసనానాశస్తావత్త్వత్వాగమః కుతః ।
యావన్న తత్త్వసంప్రాప్తిర్న తావద్వాసనక్షయః ॥ ౮౦॥

తత్త్వజ్ఞానం మనోనాశో వాసనాక్షయ ఏవ చ ।
మిథః కారణతాం గత్వా దుఃసాధాని స్థితాన్యతః ॥ ౮౧॥

భోగేచ్ఛాం దూరతస్త్వక్త్వా త్రయమేతత్సమాచర ॥ ౮౨॥

వాసనాక్షయవిజ్ఞానమనోనాశా మహామతే ।
సమకాలం చిరాభ్యస్తా భవన్తి ఫలదా మతాః ॥ ౮౩॥

త్రిభిరేభిః సమభ్యస్తైర్నదయగ్రన్థయో దృఢాః ।
నిఃశేషమేవ త్రుట్యన్తి బిసచ్ఛేదాద్గుణా ఇవ ॥ ౮౪॥

వాసనాసమృరిత్యాగసమం ప్రాణనిరోధనమ్ ।
విదుస్తత్త్వవిదస్తస్మాత్పదవ్యేవం సమాహరేత్ ॥ ౮౫॥

వాసనాసమృతిత్యాగాచ్చిత్తం గచ్ఛత్యచిత్తతామ్ ।
 ప్రాణస్పందనిరోధాచ్ఛ యథేచ్ఛసి తథా కురు ॥ ౧౬ ॥
 ప్రాణాయామదృఢాధ్యావైర్యుక్త్యా చ గురుదత్తయా ।
 ఆసనాశనయోగేన ప్రాణస్పందో నిరుభ్యతే ॥ ౧౭ ॥
 నిఃసంకల్యవహారత్వాద్భవభావనవర్జనాత్ ।
 శరీరనాశదర్శిత్యాద్వాసనా న ప్రవర్తతే ॥ ౧౮ ॥
 యః ప్రాణపవనస్పందశ్చిత్తస్పందః స ఏవ హి ।
 ప్రాణస్పందజయే యత్పః కర్తవ్యో ధీమతోచ్ఛక్తైః ॥ ౧౯ ॥
 న శక్యతే మనో జేతుం వినా యుక్తిమనిన్వితామ్ ।
 శుద్ధాం సంవిదమాశ్రిత్యవీతరాగః స్థిరో భవ ॥ ౨౦ ॥
 సంవేద్యవర్జితమనుత్తమమాద్యమేకం
 సంవిదత్పదం వికలనం కలయన్మహాత్మన్ ।
 హృద్యేవ తిష్ఠ కలనారహితః క్రియాం తు
 కుర్వన్నకర్తృపదమేత్య శమోదితశ్చిః ॥ ౨౧ ॥
 మనాగపి విచారేణ చేతసః స్వస్య నిగ్రహః ।
 పురుషేణ కృతో యేన తేనాప్తం జన్మనః ఫలమ్ ॥ ౨౨ ॥
 ఇతి చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥
 గచ్ఛతస్త్విష్టతో వాపి జాగ్రతః స్వపతోఽపి వా ।
 న విచారపరం చేతో యస్యాసౌ మృత ఉచ్యతే ॥ ౧ ॥
 సమ్యగానసమాలోకః పుమాఽజ్ఞేయసమః స్వయమ్ ।
 న బిభేతి న చాదత్తే వైవశ్యం న చ దీనతామ్ ॥ ౨ ॥
 అపవిత్రమపథ్యం చ విషసంసర్గదూషితమ్ ।
 భుక్తం జరయతి జ్ఞానీ క్లిన్నం నష్టం చ మృష్టవత్ ॥ ౩ ॥
 సజ్ఞాత్యాగం విదుర్మోక్షం సజ్ఞాత్యాగాదజన్మతా ।
 సజ్ఞం త్యజ త్వం భావానాం జీవన్ముక్తో భవానఘ ॥ ౪ ॥
 భావాభావే పదార్థానాం హర్షామర్షవికారదా ।
 మలినా వాసనా యైషా సాఽసజ్ఞ ఇతి కథ్యతే ॥ ౫ ॥

జీవన్ముక్తశరీరాణామపునర్జన్మకారిణీ ।
 ముక్తా హర్షవిషాదాభ్యాం శుద్ధా భవతి వాసనా ॥ ౬ ॥
 దుఃఖైర్న గ్లానిమాయాసి హృది హృష్యసి నో సుఖైః ।
 ఆశావైవశ్యముత్సుజ్యసి దాఘాఽసంఘాతాం వ్రజ ॥ ౭ ॥
 దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నమదృష్టోభయకోటికమ్ ।
 చిన్మాత్రమక్షయం శాస్త్రమేకం బ్రహ్మస్మి నేతరత్ ॥ ౮ ॥
 ఇతి మత్వాహమిత్యన్తర్ముక్తాముక్తవపుః పుమాన్ ।
 ఏకరూపః ప్రశాంతాత్మా మౌనీ స్వాత్మసుఖో భవ ॥ ౯ ॥
 నాస్తి చిత్తం న చావిద్యా న మనో న చ జీవకః ।
 బ్రహ్మైవైకమనాద్యన్తమబ్ధివత్ప్రవిజృంభతే ॥ ౧౦ ॥
 దేహే యావదహంభావో దృశ్యేఽస్మిన్యావదాత్మతా ।
 యావన్మమేదమిత్యాస్థా తావచ్ఛిత్తాదివిభ్రమః ॥ ౧౧ ॥
 అన్తర్ముఖతయా సర్వం చిద్వహ్నో త్రిజగత్ప్రణమ్ ।
 జహ్వాన్తోఽన్తర్నివర్తన్తే మునే చిత్తాదివిభ్రమాః ॥ ౧౨ ॥
 చిదాత్మాస్మి నిరంశోఽస్మి పరాపరవివర్జితః ।
 రూపం స్మరన్నిజం స్ఫారం మా స్మృత్యా సంమితో భవ ॥ ౧౩ ॥
 అధ్యాత్మశాస్త్రమస్త్రేణ తృష్ణావిషవిషూచికా ।
 క్షీయతే భావితేనాన్తః శరదా మిహికా యథా ॥ ౧౪ ॥
 పరిజ్ఞాయ పరిత్యాగో వాసానానం య ఉత్తమః ।
 సత్తాసామాన్యరూపత్వాత్తక్తైవల్యపదం విదుః ॥ ౧౫ ॥
 యన్నాస్తి వాసనా లీనా తత్సుషుప్తం న సిద్ధయే ।
 నిర్బిజా వాసనా యత్ర తత్త్వర్యం సిద్ధిదం స్మృతమ్ ॥ ౧౬ ॥
 వాసనాయాస్తథా వహ్నోర్మణవ్యాధిద్విషామపి ।
 స్నేహావైరవిషాణ చ శేషః స్వల్పోఽపి బాధతే ॥ ౧౭ ॥
 నిర్దగ్ధవాసనాబీజః సత్తాసామాన్యరూపవాన్ ।
 సదేహో వా విదేహో వా న భూయో దుఃఖభాగ్భవేత్ ॥ ౧౮ ॥
 ఏతావదేవావిద్యాత్వం నేదం బ్రహ్మైతి నిశ్చయః ।
 ఏష ఏవ క్షయస్తస్యా బ్రహ్మైదమితి నిశ్చయః ॥ ౧౯ ॥

బ్రహ్మ చిద్బ్రహ్మ భువనం బ్రహ్మ భూతపరమ్పరా ।
 బ్రహ్మీహం బ్రహ్మ చిచ్ఛత్రుర్బ్రహ్మ చిన్మిత్రబాన్ధవాః ॥ ౨౦॥
 బ్రహ్మైవ సర్వమిత్యేవ భావితే బ్రహ్మ వై పుమాన్ ।
 సర్వత్రావస్థితం శాస్త్రం చిద్బ్రహ్మైత్యనుభూయతే ॥ ౨౧॥
 ఆసంస్కృతాధ్యగాలోకే మనస్యన్యత్ర సంస్థితే ।
 యా ప్రతీతిరనాగసకా తచ్చిద్బ్రహ్మస్మి సర్వగమ్ ॥ ౨౨॥
 ప్రశాస్త్రసర్వసంకల్పం విగతాఖిలకౌతుకమ్ ।
 విగతాశేషసంరంభం చిదాత్మానం సమాశ్రయ ॥ ౨౩॥
 ఏవం పూర్ణధియో ధీరాః సమా నీరాగచేతసః ।
 న నన్దన్తి న నిన్దన్తి జీవితం మరణం తథా ॥ ౨౪॥
 ప్రాణోఽయమనిశం బ్రహ్మస్పృన్దశక్తిః సదాగతిః ।
 సబాహ్యభ్యన్తరే దేహేప్రాణోఽసాపూర్వగః స్థితః ॥ ౨౫॥
 అపానోఽప్యనిశం బ్రహ్మస్పృన్దశక్తిః సదాగతిః ।
 సబాహ్యభ్యన్తరే దేహే అపానోఽయమవాక్ష్పితః ॥ ౨౬॥
 జాగ్రతః స్వపతశ్చైవ ప్రాణాయామోఽయముత్తమః ।
 ప్రవర్తతే హ్యభిజ్ఞస్య తం తావచ్ఛ్రయసే శ్శృణు ॥ ౨౭॥
 ద్వాదశాంగులపర్వన్తం బాహ్యమాక్రమతాం తతః ।
 ప్రాణాంగునామా సంస్పర్శో యః స పూరక ఉచ్యతే ॥ ౨౮॥
 అపానశ్చన్ద్రమా దేహమాప్యాయయతి సువ్రత ।
 ప్రాణః సూర్యోఽగ్నిరథ వా పచత్యనత్రిదం వపుః ॥ ౨౯॥
 ప్రాణక్షయసమీపస్థమపానోదయకోటిగమ్ ।
 అపానప్రాణయోరైక్యం చిదాత్మానం సమాశ్రయ ॥ ౩౦॥
 అపానోఽస్తంగతో యత్ర ప్రాణో నాభ్యుదితః క్షణమ్ ।
 కలాకలఙ్కరహితం తచ్చిత్తత్త్వం సమాశ్రయ ॥ ౩౧॥
 నాపానోఽస్తంగతో యత్ర ప్రాణశ్చాన్ద్రముపాగతః ।
 నాసాగ్రగమనావర్తం తచ్చిత్తత్త్వముపాశ్రయ ॥ ౩౨॥
 ఆభాసమాత్రమేవేదం న సనాసజ్జగత్త్రయమ్ ।

ఇత్యన్యకలనాత్యాగం సమ్యగ్జ్ఞానం విదుర్బుధాః ॥ 33॥

ఆభాసమాత్రకం బ్రహ్మాంశ్చిత్తదర్శకలజ్జితమ్ ।
తతస్తదపి సంత్యజ్య నిరాభాసో భవోత్తమ ॥ 34॥

భయప్రదమకల్యాణం ధైర్యసర్వస్వహరిణమ్ ।
మనఃపిశాచముత్సార్జ్య యోఽసి సోఽసి స్థిరో భవ ॥ 35॥

చిద్వ్యోమేవ కిలాస్తీహ పరాపరవివర్జితమ్ ।
సర్వత్రాసంభవచ్చైత్యం యత్కల్పాన్తేఽవశిష్యతే ॥ 36॥

వాఞ్చక్షణే తు యా తుష్టిస్తత్ర వాఞ్చైవ కారణమ్ ।
తుష్టిస్త్యతుష్టిపర్యవ్రా తస్మాద్వాఞ్చాం పరిత్యజ ॥ 37॥

ఆశా యాతు నిరాశాత్వమభావం యాతు భావనా ।
అమనస్త్యం మనో యాతు తవాసజ్జేన జీవతః ॥ 38॥

వాసనారహితైరస్తరిన్ద్రియైరాహరన్క్రియా ।
న వికారమవాప్నోషి ఖవత్క్షోభశతైరపి ॥ 39॥

చిత్తోన్మేషనిమేషాభ్యాం సంసారప్రలయోదయా ।
వాసనాప్రాణసంరోధమనున్మేషం మనః కురు ॥ 40॥

ప్రాణోన్మేషనిమేషాభ్యాం సంస్పృతేః ప్రలయోదయా ।
తమభ్యాసప్రయోగాభ్యామున్మేషరహితం కురు ॥ 41॥

మార్థ్యోన్మేషనిమేషాభ్యాం కర్మణాం ప్రలయోదయా ।
తద్విలీనం కురు బలాద్గురుశాస్త్రార్థసంగమైః ॥ 42॥

అసంవిత్స్పృన్ధమాత్రేణ యాతి చిత్తమచిత్తతామ్ ।
ప్రాణానాం వా నిరోధేన తదేవ పరమం పదమ్ ॥ 43॥

దృశ్యదర్శనసంబంధే యత్సుఖం పారమార్థికమ్ ।
తదనైకాన్తసంవిత్త్యా బ్రహ్మాదృష్ట్యావలోకయ ॥ 44॥

యత్ర నాభ్యుదితం చిత్తం తద్వై సుఖమకృత్రిమమ్ ।
క్షయాతిశయనిర్ముక్తం నోదేతి న చ శామ్యతి ॥ 45॥

యస్య చిత్తం న చిత్తాఖ్యం చిత్తం చిత్తత్వమేవ హి ।
తదేవ తుర్యావస్థాయం తుర్యాతీతం భవత్యతః ॥ 46॥

సంస్కృతసర్వసంకల్పః సమః శాస్త్రమనా మునిః ।
 సంన్యాసయోగయుక్తాత్మా జ్ఞానవాన్మోక్షవాన్భవ ॥ ౪౭ ॥
 సర్వసంకల్పసంశాస్తం ప్రశాస్తఘనవాసనమ్ ।
 న కిందిభావనాకారం యత్తద్బ్రహ్మ పరం విదుః ॥ ౪౮ ॥
 సమ్యగ్నానావరోధేన నిత్యమేకసమాధినా ।
 సాంఖ్య ఏవావబుద్ధా యే తే సాంఖ్యా యోగినః పరే ॥ ౪౯ ॥
 ప్రాణాద్యనిలసంశాస్తౌ యుక్త్యా యే పదమాగతాః ।
 అనామయమనాద్యస్తం తే స్మృతా యోగయోగినః ॥ ౫౦ ॥
 ఉపాదేయం తు సర్వేషాం శాతం పదమకృత్రిమమ్ ।
 ఏకార్థాభ్యసనం ప్రాణరోధశ్చేతః పరిక్షయః ॥ ౫౧ ॥
 ఏకస్మిన్నేవ సంసిద్ధే సంసిద్ధ్యన్తి పరస్పరమ్ ।
 అవిసాభావిసీ నిత్యం జన్తూనాం ప్రాణచేతసీ ॥ ౫౨ ॥
 ఆధారాధేయవచ్చైతే ఏకభావే వినశ్యతః ।
 కురుతః స్వవిసాశేన కార్యం మోక్షాఖ్యముత్తమమ్ ॥ ౫౩ ॥
 సర్వమేతద్ధియా త్యక్త్వా యది తిష్ఠసీ నిశ్చలః ।
 తదాహంకారవిలయే త్వమేవ పరమం పదమ్ ॥ ౫౪ ॥
 మహాబిదేకైవేహాస్తి మహాసత్తేతి యోచ్యతే ।
 నిష్కలంకా సమా శుద్ధా నిరహంకారరూపిణీ ॥ ౫౫ ॥
 సకృద్విభాతా విమలా నిత్యోదయవతీ సమా ।
 సా బ్రహ్మ పరమాత్మేతి నామభిః పరిగీయతే ॥ ౫౬ ॥
 నైవాహమితి నిశ్చిత్వ నిదాఘ కృతకృత్యవాన్ ।
 న భూతం న భవిష్యచ్చ చింతయామి కదాచన ॥ ౫౭ ॥
 దృష్టిమాలమ్బ్య తిష్ఠామి వర్తమానామిహాత్మనా ।
 ఇదమద్య మయా లబ్ధమిదం ప్రాప్స్యామి సుందరమ్ ॥ ౫౮ ॥
 న స్తౌమి న చ నిన్దామి ఆత్మనోఽన్యన్నహి క్వచిత్ ।
 న తుష్యామి శుభప్రాప్తౌ న ఖిద్యామ్యశుభాగమే ॥ ౫౯ ॥
 ప్రశాస్తచాపలం వీతశోకమస్తసమీహితమ్ ।

మనో మమ మునే శాస్త్రం తేన జీవామ్యనామయః ॥ ౬౦ ॥

అయం బద్ధః పరశ్చాయం మమాయమయమన్యకః ।
ఇతి బ్రహ్మన్న జానామి సంస్పర్శం న దదామ్యహమ్ ॥ ౬౧ ॥

వాసనామాత్రసంత్యాగాజ్జరామరణవర్జితమ్ ।
సవాసనం మనో జ్ఞానం జ్ఞేయం నిర్వాసనం మనః ॥ ౬౨ ॥

చిత్తే త్యక్తే లయం యాతి ద్వైతమేతచ్చ సర్వతః ।
శిష్యతే పరమం శాస్త్రమేకమగచ్ఛమనామయమ్ ॥ ౬౩ ॥

అనన్తమజమవ్యక్తమజరం శాస్త్రమచ్యుతమ్ ।
అద్వితీయమనాద్యన్తం యదాద్యముపలమ్భనమ్ ॥ ౬౪ ॥

ఏకమాద్యన్తరహితం చిన్మాత్రమమలం తతమ్ ।
ఖాదప్యతితరాం సూక్ష్మం తద్బ్రహ్మాస్మి న సంశయః ॥ ౬౫ ॥

దిక్కాలాద్యనవచ్ఛిన్నం స్వచ్ఛం నిత్యోదితం తతమ్ ।
సర్వార్థమయమేకార్థం చిన్మాత్రమమలం భవ ॥ ౬౬ ॥

సర్వమేకమిదం శాస్త్రమాదిమధ్యాన్తవర్జితమ్ ।
భావాభావమజం సర్వమితి మత్వా సుఖీ భవ ॥ ౬౭ ॥

న బద్ధోఽస్మి న ముక్తోఽస్మి బ్రహ్మైవాస్మి నిరామయమ్ ।
ద్వైతభావవిముక్తోఽస్మి సచ్చిదానన్దలక్షణః ।
ఏవం భావయ యత్నేన జీవన్ముక్తో భవిష్యసి ॥ ౬౮ ॥

పదార్థవృద్ధే దేహాదిధియా సంత్యజ్య దూరతః ।
ఆశీతలాన్తఃకరణో నిత్యమాత్మపరో భవ ॥ ౬౯ ॥

ఇదం రమ్యమిదం నేతి బీజం తే దుఃఖసంతతేః ।
తస్మిన్నామ్యాగ్నినా దగ్ధే దుఃఖస్యావసరః కుతః ॥ ౭౦ ॥

శాస్త్రసంజ్ఞసనమ్మర్కైః ప్రజ్ఞామాదౌ వివర్ధయేత్ ॥ ౭౧ ॥

ఋతం సత్యం పరం బ్రహ్మ సర్వసంసారభేషజమ్ ।
అత్యర్థమమలం నిత్యమాదిమధ్యాన్తవర్జితమ్ ॥ ౭౨ ॥

తథా స్థూలమనాకాశమసంస్పృశ్యమచాక్షుషమ్ ।
న రసం న చ గంధాఖ్యమప్రమేయమనూపమమ్ ॥ ౭౩ ॥

ఆత్మానం సచ్చిదానన్దమనన్తం బ్రహ్మ సువ్రత ।
 అహమసీత్యభిధ్యాయేద్ధ్యేయాతీతం విముక్తయే ॥ ౭౪ ॥
 సమాధిః సంవిదుత్పత్తిః పరజీవైకతం ప్రతి ।
 నిత్యః సర్వగతో హ్యేత్యా కూటస్థో దోషవర్జితః ॥ ౭౫ ॥
 ఏకః సన్నిధ్యతే భ్రాన్త్యా మాయయా న స్వరూపతః ।
 తస్మాద్ద్వైత ఏవాస్తి న ప్రపఞ్చో న సంసృతిః ॥ ౭౬ ॥
 యథాకాశో ఘటాకాశో మహాకాశ ఇతీరితః ।
 తథా భ్రాన్తేర్ద్విధా ప్రోక్తో హ్యేత్యా జీవేశ్వరాత్మనా ॥ ౭౭ ॥
 యదా మనసి చైతన్యం భాతి సర్వత్రగం సదా ।
 యోగీనోఽఽవ్యవధానేన తదా సమృద్ధ్యతే స్వయమ్ ॥ ౭౮ ॥
 యదా సర్వాణి భూతాని స్వాత్మన్యేవ హి పశ్యతి ।
 సర్వభూతేషు చాత్మానం బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే సదా ॥ ౭౯ ॥
 యదా సర్వాణి భూతాని సమాధిస్థో న పశ్యతి ।
 ఏకీభూతః పరేణాసౌ తదా భవతి కేవలః ॥ ౮౦ ॥
 శాస్త్రసజ్జనసమృర్కవైరాగ్యాభ్యాసరూపిణీ ।
 ప్రథమా భూమికైషోక్తా ముముక్షుత్వప్రదాయినీ ॥ ౮౧ ॥
 విచారణా ద్వితీయా స్వాత్మతీయా సాఙ్గభావనా ।
 విలాపినీ చతుర్థీ స్యాద్వాసనా విలయాత్మికా ॥ ౮౨ ॥
 శుద్ధసంవిన్మనానన్దరూపా భవతి పఞ్చమీ ।
 అర్థసుప్తప్రబుద్ధాభో జీవన్ముక్తోఽత్ర తిష్ఠతి ॥ ౮౩ ॥
 అసంవేదనరూపా చ షష్ఠీ భవతి భూమికా ।
 ఆనన్దైకఘనాకారా సుషుప్తసదృశీ స్థితిః ॥ ౮౪ ॥
 తుర్యావస్థోపశాన్తా సా ముక్తిరేవ హి కేవలా ।
 సమతా స్వచ్ఛతా సౌమ్యా సప్తమీ భూమికా భవేత్ ॥ ౮౫ ॥
 తుర్యాతీతా తు యావస్థా పరా నిర్వాణరూపిణీ ।
 సప్తమీ సా పరా ప్రౌఢా విషయో వైవ జీవతామ్ ॥ ౮౬ ॥
 పూర్వావస్థాత్రయం తత్ర జాగ్రదిత్యేవ సంస్థితమ్ ।

చతుర్థీ స్వప్న ఇత్యుక్తా స్వప్నాభం యత్ర వై జగత్ ॥ ౮౭॥

ఆనన్దైకఘనాకారా సుషుప్తాఖ్యా తు పఞ్చమీ ।

ఆనందేదనరూపా తు షష్ఠీ తుర్యపదాభిధా ॥ ౮౮॥

తుర్యాతీతపదావస్థా సప్తమీ భూమికోత్తమా ।

మనోవచోభిరగ్రాహ్యో స్వప్రకాశసదాత్మికా ॥ ౮౯॥

అన్తః ప్రత్యాహృతివశాచ్యైత్యం చేన్న విభావితమ్ ।

ముక్త ఏవ న సద్దేహో మహాసమతయా తయా ॥ ౯౦॥

న మ్రియే న చ జీవామి నాహం సన్నాప్యసన్మయః ।

అహం న కించిచ్చిదితి మత్వా ధీరో న శోచతి ॥ ౯౧॥

అలేపకోఽహమజరో నీరాగః శాన్తవాసనః ।

నిరంశోఽస్మి చిదాకాశమితి మత్వా న శోచతి ॥ ౯౨॥

అహంమత్వా విరహితః శుద్ధో బుద్ధోఽజరోఽమరః ।

శాన్తః శమసమాభాస ఇతి మత్వా న శోచతి ॥ ౯౩॥

తృణాగ్రేష్యమ్పరే భానౌ నరనాగామరేషు చ ।

యత్ప్రతి తదేవాహమితి మత్వా న శోచతి ॥ ౯౪॥

భావనాం సర్వభావేభ్యః సముత్స్రుజ్య సముత్థితః ।

అవశిష్టం పరం బ్రహ్మ కేవలోఽస్మీతి భావయ ॥ ౯౫॥

వాచామతీతవిషయో విషయాశాదశోఙ్ఘితః ।

పరానన్దరసాక్షుభ్ధో రమతే స్వాత్మనాత్మని ॥ ౯౬॥

సర్వకర్మపరిత్యాగీ నిత్యతృప్తో నిరాశ్రయః ।

న పుణ్యేన న పాపేన నేతరేణ చ లిప్యతే ॥ ౯౭॥

స్ఫటికః ప్రతిబిమ్బేన యథా నాయాతి రజ్జునమ్ ।

తజ్జుః కర్మఫలేనాన్తస్తథా నాయాతి రజ్జునమ్ ॥ ౯౮॥

విహరజ్జునతావృన్దే దేవకీర్తన పూజనైః ।

ఖేదాహ్లాదౌ న జానాతి ప్రతిబిమ్బగత్తైరివ ॥ ౯౯॥

నిస్సోత్తో నిర్వికారశ్చ పూజ్యపూజావివర్జితః ।

సంయుక్తశ్చ వియుక్తశ్చ సర్వాచారనయక్రమైః ॥ ౧౦౦॥

తనుం త్యజతు వా తీర్థే శ్వపచస్య గృహేఽథ వా ।
 జ్ఞానసమ్పత్తిసమయే ముక్తోఽసౌ విగతాశయః ॥ ౧౦౧॥
 సంకల్పత్వం హి బన్ధస్య కారణం తత్పరిత్యజ ।
 మోక్షో భవేదసంకల్పాత్తదభ్యాసం ధియా కురు ॥ ౧౦౨॥
 సావధానో భవ త్వం చ గ్రాహ్యగ్రాహకసంగమే ।
 అజస్రమేవ సంకల్పదశాః పరిహరణ్మనైః ॥ ౧౦౩॥
 మా భవ గ్రాహ్యభావాత్మా గ్రాహకాత్మా చ మా భవ ।
 భావనామఖిలాం త్యక్త్వా యచ్ఛిష్టం తన్మయో భవ ॥ ౧౦౪॥
 కించిచ్చేద్రోచతే తుభ్యం తద్బద్ధోఽసి భవస్థితౌ ।
 న కించిద్రోచతే చేత్రే తన్ముక్తోఽసి భవస్థితౌ ॥ ౧౦౫॥
 అస్మాత్పదార్థనివయాద్యావత్సావరజజ్గమాత్ ।
 తృణాదేరేహపర్యంతాన్మా కించిత్తత్ర రోచతామ్ ॥ ౧౦౬॥
 అహంభావానహంభావౌ త్యక్త్వా సదసతీ తథా ।
 యదనకత్తం సమం స్వచ్ఛం స్థితం తత్తుర్యముచ్యతే ॥ ౧౦౭॥
 యా స్వచ్ఛా సమతా శాంతా జీవన్ముక్తవ్యవస్థితః ।
 సాక్ష్యవస్థా వ్యవహృతౌ సా తుర్యా కలనోచ్యతే ॥ ౧౦౮॥
 నైతజ్ఞాగ్రన్న చ స్వప్నః సంకల్పానామసంభవాత్ ।
 సుషుప్తభావో నాఽప్యేతదభావాజ్జడతాస్థితేః ॥ ౧౦౯॥
 శాస్త్రసమ్యక్ప్రబుద్ధానాం యథాస్థితమిదం జగత్ ।
 విలీనం తుర్యమిత్యాహురబుద్ధానాం స్థితం స్థిరమ్ ॥ ౧౧౦॥
 అహంకారకలాత్యాగే సమతాయాః సముద్గమే ।
 విశరారౌ కృతే చిత్తే తుర్యావస్థోపతిష్ఠతే ॥ ౧౧౧॥
 సిద్ధాంతోఽధ్యాత్మశాస్త్రాణాం సర్వాపహ్నావ ఏవ హి ।
 నావిద్యాప్రీహా నో మాయా శాస్త్రం బ్రహ్మేదమక్లమమ్ ॥ ౧౧౨॥
 శాస్త్ర ఏవ చిదాకాశే స్వచ్ఛే శమసమాత్మని ।
 సమగ్రశక్తిఖచితే బ్రహ్మేతి కలితాభిధే ॥ ౧౧౩॥
 సర్వమేవ పరిత్యజ్య మహామౌనీ భవానఘ ।

నిర్వాణవాన్నిర్మననః క్షీణచిత్తః ప్రశాన్తధీః ॥ ౧౧౪ ॥
 ఆత్మన్యేవాస్వ శాస్తాత్మా మూకాన్థబధిరోపమః ।
 నిత్యమన్తర్ముఖః స్వచ్ఛః స్వాత్మనాన్తః ప్రపూర్ణధీః ॥ ౧౧౫ ॥
 జాగ్రత్యేవ సుషుప్తస్థః కురు కర్మాణి వై ద్విజ ।
 అన్తః సర్వపరిత్యాగీ బహిః కురు యథాగతమ్ ॥ ౧౧౬ ॥
 చిత్తసత్తా పరం దుఃఖం చిత్తత్యాగః పరం సుఖమ్ ।
 అతశ్చిత్తం చిదాకాశే నయ క్షయమవేదనాత్ ॥ ౧౧౭ ॥
 దృష్ట్వా రమ్యమరమ్యం వా స్థేయం పాషాణవత్సదా ।
 ఏతావతాత్మయత్నేన జితా భవతి సంస్కృతిః ॥ ౧౧౮ ॥
 వేదాన్తే పరమం గుహ్యం పురాకల్పప్రవోదితమ్ ।
 నాప్రశాస్తాయ దాతవ్యం న చాశిష్యాయ వై పునః ॥ ౧౧౯ ॥
 అన్నపూర్ణోపనిషదం యోఽధీతే గుర్వనుగ్రహాత్ ।
 స జీవన్ముక్తతాం ప్రాప్య బ్రహ్మైవ భవతి స్వయమ్ ॥ ౧౨౦ ॥
 ఇత్యుపనిషత్ ॥ ఇతి పంచమోఽధ్యాయః ॥ ౫ ॥
 ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః ॥ భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్బ్రహ్మణాః ॥
 స్థిరైరజ్జెస్తుష్టువాఽసన్తనూభిః ॥ వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥
 స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ॥ స్వస్తి సః పూషా విశ్వవేదాః ॥
 స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః ॥ స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥
 ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥
 ఇత్యుపనిషత్సమాప్తా ॥

Encoded by Sunder Hattangadi

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

